

Імуногістохімічні показники деяких видів вірусів та гормонів серед доброякісних пухлин слинних залоз

Immunohistochemical Indices of Some Types of Viruses and Hormones Among Benign Tumors of the Salivary Glands

Маланчук В.О.¹, д.мед.н., проф., чл.-кор.
НАМНУ,

Бродецький І.С.¹, к.мед.н., доц.,

Кротевиц М.С.², к.мед.н., зав. відділ.

¹Національний медичний університет ім.
О.О. Богомольця, Київ

²Національний інститут раку, Київ

Malanchuk V.O.1, Brodetskyi I.S.1, Krotevych
M.S.2

¹Bogomolets National Medical University, Kyiv

²National Cancer Institute, Kyiv

Адреса для кореспонденції:

Бродецький Ігор Сергійович

e-mail: i2g3o4@bigmir.net

Мета: Виявлення етіологічних факторів розвитку доброякісних пухлин (плеоморфні аденоми та аденолімфоми) слинних залоз серед деяких груп вірусів та гормонів.

Методи: Дослідження проведене на матеріалі ексцизійних біопсій доброякісних новоутворень слинних залоз (плеоморфних аденом та аденолімфом) у 32 пацієнтів. Імуногістохімічне дослідження проводили з моноклональним мишачим антитілом Monoclonal mouse anti-Epstein-Barr virus, LMP, clones CS. 1-4 («Dako» IS75330-2, Данія); з поліклональним кролячим антитілом — Polyclonal rabbit antibody p16 (CDKN2A) («Thermo scientific» PAL. 16662); з моноклональним кролячим антитілом проти людини, естрогенів рецептор (ER) а Clone SPI (Dako IS 151, Данія); з моноклональним мишачим антитілом проти людини, прогестеронової рецептор (PR) Clone PgR 636 (Dako IR068, Данія); з використанням системи детекції EnVision™ FLEX, (Dako, Данія). **Результати:** Для плеоморфних аденом слинних залоз (n=28) відзначали експресію рецепторів до вірусів HPV16 у 21 (75%) хворого та вірусу Епштейна-Барр (EBV) — у 8 хворих (28,57%). Серед аденолімфом домінував вірус папіломи людини (HPV) 16 — 4 (100%), а вірус Епштейна-Барр (EBV) спостерігали у 1 (25%). **Висновки:** Серед доброякісних пухлин слинних залоз (плеоморфні аденоми і аденолімфоми) характерна експресія ER (естрогенових), PR (прогестеронових) рецепторів, а також до вірусів HPV16 та EBV.

Ключові слова: пухлини слинних залоз, плеоморфна аденома, аденолімфома, імуногістохімія, естроген (ER), прогестерон (PR), вірус папіломи людини 16 типу (HPV), вірус Епштейна-Барр (EBV).

Purpose: To identify etiological factors in development of benign tumors of salivary glands (pleomorphic adenomas and adenolymphomas) among some groups of viruses and hormones.

Methods: The study was conducted based on excision biopsies of benign tumors of salivary glands (pleomorphic adenomas and adenolymphomas) in 32 patients. Immunohistochemical study was performed with Monoclonal Mouse Anti-Epstein Barr virus (Dako IS 753, Denmark); Polyclonal Rabbit Antibody p16 (CDKN2A) (Thermo scientific PAL. 16662); Monoclonal Rabbit Anti-Human Estrogen Receptor a Clone SPI (Dako IS 151, Denmark); Monoclonal Mouse Anti-Human Progesteron Receptor Clone PgR 636 (Dako IR068, Denmark); using EnVision™ FLEX Detection System (Dako, Denmark). **Results:** For pleomorphic adenomas of salivary glands (n = 28), receptors expression to HPV16 was noted in 21 (75%) patients and to Epstein Barr virus (EBV) in 8 (28,57%) patients. Human papillomavirus (HPV)16 dominated among adenolymphomas — 4 (100%) dominated, Epstein-Barr virus (EBV) was noted in 1 (25%).

Conclusions: Expression of ER (estrogen), PR (progesterone) receptors, as well as of HPV16 and EBV viruses is peculiar to benign tumors of salivary glands (pleomorphic adenomas and adenolymphomas).

Key words: tumors of salivary glands, pleomorphic adenoma, adenolymphoma immunohistochemistry, estrogen (ER), progesterone (PR), human papillomavirus HPV-16, Epstein-Barr Virus (EBV).

ВСТУП

Питання етіології пухлин людини залишається актуальним вже тривалий час. Серед основних факторів ризику пухлиногенезу виділяють – фізичні (довготривалий вплив холоду, тепла, іонізуючого випромінювання), хімічні (бензопірен, нітрати та ін.), біологічні (різні види вірусів, гормони) [1]. Також відомі теорії розвитку пухлин – мутаційна, генетична, імунна тощо [2]. Як фактори ризику, так і теорії розвитку пухлин вже тривалий час намагаються пояснити механізм розвитку більшості новоутворень людини, допомагаючи науковцям створити адекватні методи діагностики, лікування та профілактики цих патологічних процесів.

Одними з розповсюджених та дискусійних щодо походження пухлин у ділянці голови та шиї залишаються новоутворення слинних залоз, які становлять від 1 до 5% від усіх новоутворень людини [3]. Серед найпоширеніших доброякісних пухлин слинних залоз виокремлюють плеоморфні аденоми (61–90%) та аденолімфоми (15–30%) [4].

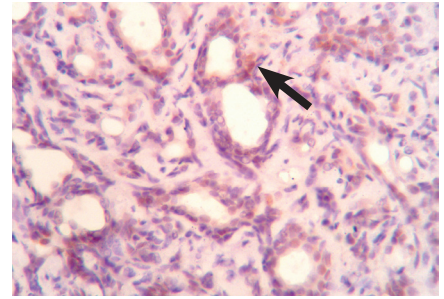
Впровадження нових методів діагностики пухлин слинних залоз дозволяє виявити додаткові етіологічні фактори розвитку цих новоутворень (вірусна та ендокринна залежність). Одним зі стандартів у діагностиці пухлин різного походження залишається імуногістохімія [5]. Кількість імуногістохімічних маркерів пухлин зростає з кожним роком, що розширює діагностичні можливості цього методу та дозволяє створювати нові схеми в лікуванні злоякісних пухлин.

Вплив вірусів та гормонів на розвиток різних видів пухлин на сьогодні достатньо вивчений. Так, зокрема відомо про роль вірусу папіломи людини (6, 8, 16, 18 типу) в розвитку раку шийки матки [6] та вплив гіперестрогенемії на розвиток пухлин молочних залоз [7].

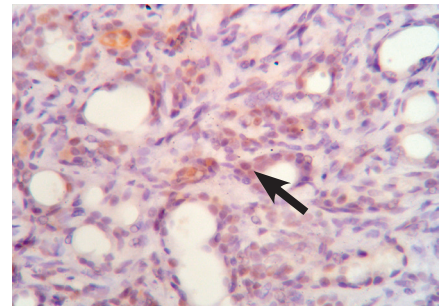
Незважаючи на значну кількість наукових праць з вивчення впливу вірусів та гормонів на розвиток пухлин, питання виявлення цих факторів у тканинах слинних залоз вивчені недостатньо або на статистично незначній кількості хворих. Мета нашого дослідження – виявлення етіологічних факторів розвитку доброякісних пухлин (плеоморфні аденоми та аденолімфоми) слинних залоз серед деяких груп вірусів та гормонів.

МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ

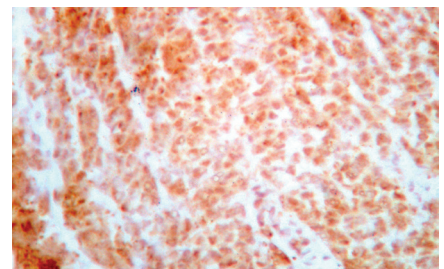
Гістологічне типування новоутворень слинних залоз проведено з використанням рутинного забарвлення гематоксиліном і еозином та імуногістохімічного дослідження. Дослідження проведено на матеріалі ексцизійних біопсій доброякісних новоутворень слинних залоз (плеоморфних аденом та аденолімфом) у 32 пацієнтів. Для дослідження провели забір пухлини з видаленої білявушної та підщелепної слинної залози розміром 10×10 мм, товщиною до 4 мм; вирізані шматочки пухлини вкладали у касети і за допомогою тримача для касет розміщували на 16 годин у ємність для фіксації в забуференому 10% формаліні з pH 7,4. Ущільнювали цей матеріал у парафіні із застосуванням гістопроектора Histos-5 («Milestone», Італія) за програмою для операційного матеріалу – 4 мм. Після завершення програми просочування в парафіні касети виймали з парафінового блоку гістопроектора і у пристрої HESTION TEC-2800 шматочки тканин заливали розплавленим парафіном у формочки з подальшим застиганням у холодильному модулі HESTION TEC-2800. З отриманих парафінових блоків виготовляли гістологічні зрізи товщиною 5 мкм за допомогою мікротома Microm HM325 («Thermo Scientific», Німеччина). Зрізи забарвлювали гематоксиліном і еозином для

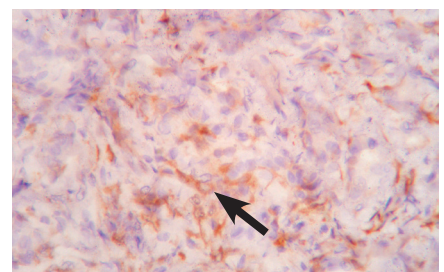
Рис.1. Фото гістопрепарату тканин плеоморфної аденоми привушної слинної залози хворої П., 23 років., збільшення х. 200. Слабо-позитивна ядерна імуногістохімічна реакція на ER (вказано стрілкою).

Рис.2. Фото гістопрепарату тканин плеоморфної аденоми привушної слинної залози хворої П., 23 років., збільшення х. 200. Помірно-позитивна ядерна імуногістохімічна реакція на PR (вказано стрілкою).

Рис.3. Фото гістопрепарату тканин плеоморфної аденоми привушної слинної залози хворого Л., 33 років., збільшення х. 200. Позитивна ядерно-цитоплазматична імуногістохімічна реакція на HPV 16.

Рис.4. Фото гістопрепарату тканин плеоморфної аденоми привушної слинної залози хворого П., 23 років., збільшення х. 200. Позитивна мембрано-цитоплазматична імуногістохімічна реакція на EBV (вказано стрілкою).

Таблиця 1. Імуногістохімічні показники різних типів вірусів та гормонів серед плеоморфних аденом різних видів слинних залоз

Показник імуногістохімії	Білявушна слинна залоза	Підщелепна слинна залоза	Під'язична слинна залоза	Малі слинні залози
Епштейна–Барр (EBV)	8 (28,57%)	—	—	—
P16 (HPV)	19 (67,85%)	1 (3,57%)	—	1 (3,57%)
Естроген (ER)	2 (7,14%)			
Прогестерон (PR)	3 (10,7%)			
Загальна кількість обстежених хворих з аденомами (28)	Позитивні у 27 хворих			

Примітка: у одного хворого показник був негативний. При підрахунку враховували, що у одного хворого були позитивними одразу декілька імуногістохімічних показників

Таблиця 2. Показники імуногістохімії для плеоморфних аденом слинних залоз (n=28)

Показники імуногістохімії	Абсолютне число	Відносне число
Естроген (ER)	2	7,14%
Прогестерон (PR)	3	10,7%
Епштейна–Барр (EBV)	8	28,57%
P16 (HPV)	21	75%
Загальна кількість обстежених хворих з аденомами	28	100%

Примітка: при підрахунку враховували, що у одного хворого були позитивними одразу декілька імуногістохімічних показників

Таблиця 3. Показники імуногістохімії для аденолімфом слинних залоз (n=4)

Показники імуногістохімії	Абсолютне число	Відносне число
Естроген (ER)	3	75%
Прогестерон (PR)	1	25%
Епштейн–Барра (EBV)	1	25%
P16 (HPV)	4	100%
Загальна кількість обстежених хворих з аденомами	4	100%

Примітка: при підрахунку брали до уваги, що в одного хворого були позитивними одразу декілька імуногістохімічних показників. Локалізація аденолімфом у всіх аналізованих випадках відповідала білявушній слинній залозі

патогістологічного дослідження пухлини, морфометрії і підрахунку об'єму життєздатної пухлинної тканини.

Імуногістохімічне дослідження проводили з моноклональним мишачим антитілом Monoclonal mouse anti-Epstein-Barr virus, LMP, clones CS. 1–4 («Dako» IS75330-2, Данія); з поліклональним кролячим антитілом – Polyclonal rabbit antibody p16 (CDKN2A) («Thermo scientific» PAL. 16662); з моноклональним кролячим антитілом проти людини, естрогенів рецептор (ER) а Clone SPI (Dako IS 151, Данія); з моноклональним мишачим антитілом проти людини, про-

гестероновим рецептором (PR) Clone PgR 636 (Dako IR068, Данія); використання системи детекції EnVision™ FLEX, (Dako, Данія). Демаскування антигену проводили у цитратному буфері pH 6,0 при 95 оС. Первинні антитіла інкубували при кімнатній температурі 30 хвилин, вторинні – 20 хвилин. Зрізи додатково забарвлювали гематоксином Gill. Для позитивного контролю використовували зразки тканин з визначеною позитивною реактивністю, для негативного – проводили процедуру без застосування первинних антитіл. Отримані препарати вивчали

та фотографували за допомогою мікроскопа OLYMPUS CX 41 з камерою і програмним забезпеченням Quick PHOTO MICRO 2.3 за стандартизованих умов.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Результати дослідження та аналіз отриманих даних представлені у таблицях 1–3. Аналіз даних табл. 1 показав, що у більшості хворих з плеоморфними аденомами ураження зазнавала білявушна слинна залоза. Серед вірусів, наявних у тканинах пухлини білявушної слинної

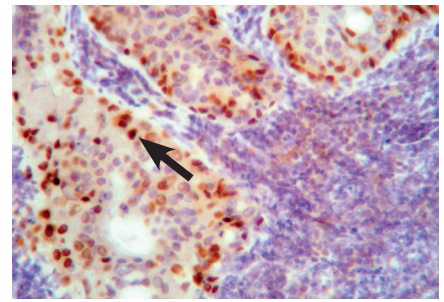
залози, у 19 (67,85%) хворих домінував вірус HPV 16 та вірус Епштейна–Барр (EBV) у 8 (28,57%) хворих. Серед гормонів розподіл був таким: прогестерон (PR) – 3 (10,7%), естроген (ER) – 2 (7,14%). Аналізуючи імуногістохімічні показники плеоморфних аденом різних видів слинних залоз, спостерігали підвищення показника HPV16 до 75% (мал. 1–4). Аналіз даних табл. 3 показав, що серед аденолімфом слинних залоз домінували показники вірусів HPV16 – 4 (100%), а серед показників гормонів – естроген (ER) – 3 (75%) (мал. 5–8). Вплив вірусної інфекції на розвиток пухлин на сьогодні достатньо вивчений. Більшість з них відіграють значну роль в етіології як доброякісних, так і злоякісних пухлин. Серед найвідоміших вірусних агентів – вірус папіломи людини, вірус Епштейна–Барр, цитомегаловірус, віруси гепатитів В і С, герпесвіруси різних типів. Вірус папіломи людини, цитомегаловірус та вірус простого герпесу можуть спричиняти розвиток раку шийки матки [8], натомість вірус папіломи людини – розвиток різних видів орофарингеальних, гіпо- та назофарингіальних карцином, немеланомного раку шкіри. Віруси гепатиту В і С, саркоми Капоші, асоційований герпесвірус беруть участь в розвитку різних видів гепатоцелюлярного раку [10]. Вірус Епштейна–Барр, переважно, спричиняє розвиток більшості лімфоцит-асоційованих пухлин, зокрема лімфом [9]. Також встановлений взаємозв'язок між деякими вірусами (ретровірус активується вірусом саркоми Капоші, асоційованим герпесвірусом, та вірусом Епштейна–Барр) та їх здатністю посилювати активність один одного і таким чином спричиняти розвиток пухлин з подальшим канцерогенезом [11]. Слинні залози, як орган, що окрім слиновидільної функції виконує ендокринну та імунну, досить часто зазнають ураження зі сторони різних вірусів з подальшим розвитком пух-

линного процесу. Більшість науковців описують імуногістохімічні дослідження плеоморфних аденом, аденолімфом та аденокарцином, де серед основних вірусних агентів виявляють HPV 16 та 18 типів, EBV [12, 13]. Так, серед плеоморфних аденом 16–24 (33–39%) мають позитивну реакцію на HPV 16 типу та 2 (5–7%) EBV, а для аденолімфом – 5–22 (31%) – HPV 16 типу та 2 (22%) – EBV [8]. У деяких публікаціях автори вказують на відсутність вірусів HPV, EBV у тканинах пухлин та вітальних слинних залоз, або незначний та статистично недостовірний відсоток спостережень, що ставить під сумнів вплив цих видів вірусних патогенів на розвиток пухлин слинних залоз [14].

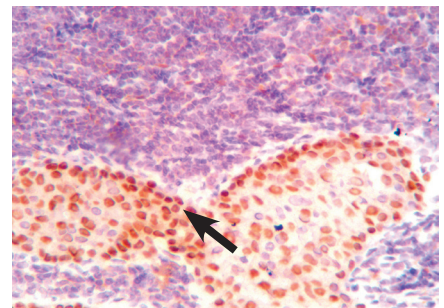
У фаховій літературі тривалий час ведеться дискусія про важливість впливу деяких видів гормонів на пухлиногенез. Зокрема, серед основних виділяють андроген, естроген і прогестерон – гормони, що діють через специфічні рецептори та відіграють важливу роль у рості та розвитку деяких пухлин, у тому числі карциноми молочної залози, ендометрію та простати [15]. А.В. Actis (2005) вказує на певний зв'язок та схожість за гістопатологічними типами між пухлинами слинних залоз та пухлинами молочної залози та простати. Так, будова плеоморфної аденоми дуже схожа з мукоцелеподібною пухлиною молочної залози [16].

Аналізуючи результати більшості імуногістохімічних досліджень тканин пухлин слинних залоз, отримані різними авторами, є підстави відзначити, що експресія ER, AR, PR становить від 7–30% для доброякісних пухлин та від 30–50% для злоякісних пухлин [15–18]. Окрім цього, частина авторів у своїх дослідженнях констатують, що експресія ER, AR, PR не має суттєвого впливу на пухлиногенез слинних залоз [19–20].

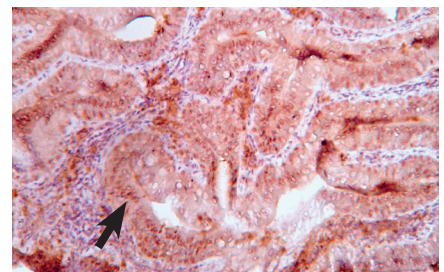
Проведені нами імуногістохімічні дослідження парафінових блоків від видалених пухлин слинних залоз (плеоморфні

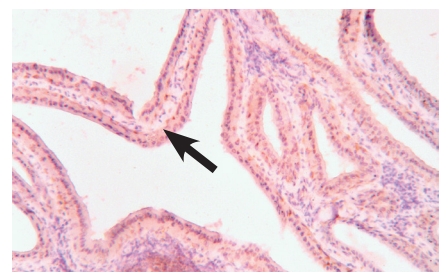
Рис.5. Фото гістопрепарату тканин аденолімфому привушної слинної залози хворої С., 65 років., збільшення х. 400. Сильно-позитивна імуногістохімічна реакція на ER (вказано стрілкою).

Рис.6. Фото гістопрепарату тканин аденолімфому привушної слинної залози хворої З., 53 років., збільшення х. 400. Сильно-позитивна імуногістохімічна реакція на PR (вказано стрілкою).

Рис.7. Фото гістопрепарату тканин аденолімфому привушної слинної залози хворого З., 53 років., збільшення х. 200. Позитивна ядерно-цитоплазматична імуногістохімічна реакція на HPV 16 (вказано стрілкою).

Рис.8. Фото гістопрепарату тканин аденолімфому привушної слинної залози хворого З., 53 років., збільшення х. 200. Слабо-позитивна мембранно-цитоплазматична імуногістохімічна реакція на EBV (вказано стрілкою).

аденоми та аденолімфоми) щодо експресії естрогенових (ER) та прогестеронових (PR) рецепторів показали, що для ПА (плеоморфних аденом) – ER становить 2 (7,14%), а PR – 3 (10,14%) при (n=28), для аденолімфом ER становить 3 (75%), а PR – 1 (25%) при (n=4).

Отже, отримані нами дані свідчать про досить низьку гормональну залежність серед плеоморфних аденом (ER – 7,14%, а PR – 10,14%) та достатньо високу гормональну залежність серед аденолімфом (ER – 75%, а PR – 25%). Потрібно також підкреслити, що підвищений рівень експресії естрогену (значний %) у тканинах аденолімфом можна пояснити незначною кількістю спостережень у досліджуваній групі серед аденолімфом.

Проведені нами імуногістохімічні дослідження парафінових блоків від видалених пухлин слинних залоз (плеоморфні аденоми та аденолімфоми) свідчать про домінування двох видів вірусів HPV 16 – 21 (75%) та EBV – 8 (28,57%) для плеоморфних аденом, натомість HPV 16 – 4 (100%) та EBV – 1 (25%) для аде-

нолімфом. Порівнюючи отримані дані з доступними науковими джерелами, можна дійти висновку про підвищення розповсюдженості вірусу HPV 16 та EBV у тканинах пухлин слинних залоз, що доводить їхню беззаперечну роль у розвитку пухлин.

Отже, можна достовірно стверджувати, що порівнюючи вплив вірусів та гормонів на можливий розвиток пухлинного процесу в тканинах слинних залоз, первинна ланка належить вірусам HPV16 та EBV. Натомість наявність естрогенових (ER) та прогестеронових (PR) рецепторів у тканинах пухлин слинних залоз може додатково посилювати ріст пухлин лише у деяких випадках.

ВИСНОВКИ

Серед доброякісних пухлин слинних залоз (плеоморфні аденоми і аденолімфоми) характерна експресія ER (естрогенових) та PR (прогестеронових) рецепторів. У всіх пацієнтів, у яких виявлені позитивні реакції на експресію ER (естрогенових)

та PR (прогестеронових) рецепторів новоутворення локалізувались у білявушних слинних залозах. Для плеоморфних аденом слинних залоз (n=28) відзначали експресію прогестерону – 3 (10,7%), естрогену – 2 (7,14%). Для аденолімфом слинних залоз (n=4) констатували експресію естрогену – 3 (75%) та прогестерону – 1 (25%). Серед доброякісних пухлин слинних залоз (плеоморфні аденоми і аденолімфоми) характерна експресія рецепторів до вірусів HPV 16 та EBV. У більшості пацієнтів, у яких виявлені позитивні реакції на експресію рецепторів до вірусів HPV16 та EBV новоутворення локалізувались у білявушних слинних залозах. Для плеоморфних аденом слинних залоз (n=28) відзначали експресію рецепторів до вірусів HPV16 у 21 (75%) хворого та вірусу Епштейна–Барр (EBV) у 8 (28,57%) хворих. Серед аденолімфом домінував вірус папіломи людини (HPV)16 – 4 (100%), а вірус Епштейна–Барр (EBV) спостерігався у 1 (25%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія: У 2 т. – Т.1 / В.О. Маланчук, О.С. Воловар, І.Ю. Гарляускайте та ін. – К.: ЛОГОС, 2011. – 634 с.
2. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія: У 2 т. – Т.2 / В.О. Маланчук, І.П. Логвіненко, Т.О. Маланчук та ін. – К.: ЛОГОС, 2011. – 672 с.
3. Пачес А.И. Опухоли слюнных желез / А.И. Пачес, Т.Д. Таболиновская. – Москва: Практическая медицина, 2009. – 470 с.
4. Da Silva L. P. Salivary gland tumors in a Brazilian population: a 20-year retrospective and multicentric study of 2292 cases / L.P. Da Silva, M.S. Serpa, S. K.Viveiros [et al.] // Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery. – 2018. – Vol. 46 (12). – P. 2227–2233.
5. Prichard J.W. Overview of automated immunohistochemistry / J.W. Prichard // Arch Pathol Lab Med. – 2014. – Vol. 138 (12). – P. 1578–1582.
6. Chen L.P. Thomas E.K., Hu S.L. Human papillomavirus type 16 nucleoprotein E7 is a tumor rejection antigen / L.P. Chen, E.K. Thomas, S.L. Hu // Proc. natl Acad. Sei. USA. – 1991. – Vol. (88). – P. 110–114.
7. Ozono S. Immunohistochemical localization of estradiol, progesterone, and progesterone receptor in human salivary glands and salivary adenoid cystic carcinomas / S. Ozono, M. Ozonuka, K. Sato [et. al] // Cell Struct Funct. – 1992. – Vol. 17 (3). – P. 169–175.
8. Lin F.C.F. Prevalence of human papillomavirus and Epstein–Barr virus in salivary gland diseases / F.C.F. Lin, P.L. Chen, T.Y. Tsao [et. al] // Journal of International Medical Research. – 2014. – Vol. 42 (5). – P. 1093–1101.
9. Laane C.J. Role of Epstein-Barr virus and cytomegalovirus in the etiology of benign parotid tumors / C.J. Laane, A.H. Murr, A.N. Mhatre [et.al] // Head & Neck. – 2002. – Vol. 24(5). – P. 443–450.
10. Müller-Coan B.G. Cancer Progression Goes Viral: The Role of Oncoviruses in Aggressiveness of Malignancies / B.G. Müller-Coan, B.F.R. Caetano, J.S. Pagano [et. al] // Trends Cancer. – 2018. – Vol. 4 (7). – P. 485–498.
11. Chen J. Transactivation of human endogenous retroviruses by tumor viruses and their functions in virus-associated malignancies / J. Chen, M. Foroozesh, Z. Qin // Oncogenesis. – 2019. – Vol. 8 (1). – P. 6.
12. Miah M.S. Human papillomavirus and salivary gland neoplasia: a p16INK4 immunohistochemical and in situ hybridisation study / M.S. Miah, S. Majumdar, S. White [et. al] // The Journal of Laryngology & Otology. – 2015. – Vol. 129 (10). – P. 1000–1003.
13. Hühns M. HPV Infection, but Not EBV or HHV-8 Infection, Is Associated with Salivary Gland Tumours / M. Hühns, G. Simm, A. Erbersdobler [et. al] // BioMed Research International. – 2015. – P. 1–7.
14. Skálová A. Human papillomaviruses are not involved in the etiopathogenesis of salivary gland tumors / A. Skálová, J. Kašpírková, P. Andrlé [et. al] // Cesk Patol. – 2013. – Vol. 49 (2). – P. 72–75.
15. Aquino G. Sex Hormone Receptors in Benign and Malignant Salivary Gland Tumors: Prognostic and Predictive Role / G. Aquino, F. Collina, R. Sabatino [et. al] // Int J Mol Sci. – 2018. – Vol. 19 (2). – P. 399.

16. Actis A.B. A hypothesis to relate salivary tumors with mammary and prostate neoplasias / A.B. Actis // *Bioinformation*. – 2005. – Vol. 1 (1). – P. 12–13.
17. Can N.T. Expression of Hormone Receptors and HER-2 in Benign and Malignant Salivary Gland Tumors / N.T. Can, M.W. Lingen, H. Mashek [et. al] // *Head Neck Pathol.* – 2018. – Vol. (1). – P. 95–104.
18. Nasser S.M. Expression of androgen, estrogen, and progesterone receptors in salivary gland tumors. Frequent expression of androgen receptor in a subset of malignant salivary gland tumors / S.M. Nasser, W.C. Faquin, Y. Dayal // *Am J Clin Pathol.* – 2003. – Vol. 119 (6). – P. 801–806.
19. Teymoortash A. Steroid hormone receptors in parotid gland cystadenolymphoma (Warthin's tumour) / A. Teymoortash, B.M. Lippert, J.A. Werner // *Clin Otolaryngol Allied Sci.* – 2001. – Vol. (5). – P. 411–416.
20. Tarakji B. Expression of oestrogen progesterone and androgen receptors in salivary gland tumours. A review of literature / B. Tarakji, O. Kujan // *Gulf J Oncolog.* – 2012. – Vol. (11). – P. 50–59.

REFERENCES

1. Malanchuk, V.O., Volovar, O.S., Harliauskaite, I.Yu. ta in. (2011). *Khirurgichna stomatolohiia ta shchelepno-lytseva khirurgiia: U 2 t, T. 1, K.: LOHOS*, 634 (in Ukrainian).
2. Malanchuk, V.O., Volovar, O.S., Harliauskaite, I.Yu. ta in. (2011). *Khirurgichna stomatolohiia ta shchelepno-lytseva khirurgiia: U 2 t, T. 2, K.: LOHOS*, 672 (in Ukrainian).
3. Paches, A.I., Tabolinovskaja, T.D. (2009). *Opuholi sljunnyh zhelez*. Moskva: Prakticheskaja medicina, 470 (in Russian).
4. Da Silva, L.P., Serpa, M.S., Viveiros, S.K., & [et al.] (2018). Salivary gland tumors in a Brazilian population: a 20-year retrospective and multicentric study of 2292 cases, *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 46(12), 2227–2233 (in English).
5. Prichard, J.W. (2014). Overview of automated immunohistochemistry. *Arch Pathol Lab Med.*, 138(12), 1578–1582 (in English).
6. Chen, L.P. Thomas, E.K., & Hu, S.L. (1991). Human papillomavirus type 16 nucleoprotein E7 is a tumor rejection antigen. *Proc. natl Acad. Sci. USA*, (88), 110–114 (in English).
7. Ozono, S., Ozonuka, M., Sato, K., & [et. al] (1992). Immunohistochemical localization of estradiol, progesterone, and progesterone receptor in human salivary glands and salivary adenoid cystic carcinomas. *Cell Struct Funct.*, 17(3), 169–175 (in English).
8. Lin, F.C.F., Chen, P.L., Tsao, T.Y., & [et. al] (2014). Prevalence of human papillomavirus and Epstein–Barr virus in salivary gland diseases. *Journal of International Medical Research.*, 42(5), 1093–1101 (in English).
9. Laane, C.J., Murr, A.H., Mhatre, A.N., & [et. al]. (2002). Role of Epstein-Barr virus and cytomegalovirus in the etiology of benign parotid tumors. *Head & Neck*, 24 (5), 443–450 (in English).
10. Müller-Coan, B.G., Caetano, B.F.R., Pagano, J.S., & [et. al]. (2018). Cancer Progression Goes Viral: The Role of Oncoviruses in Aggressiveness of Malignancies. *Trends Cancer*, 4(7), 485–498 (in English).
11. Chen J., Foroozch, M., Qin, Z. (2019). Transactivation of human endogenous retroviruses by tumor viruses and their functions in virus-associated malignancies. *Oncogenesis*, 8(1), 6 (in English).
12. Miah, M.S., Majumdar, S., White S. [et.al] (2015). Human papillomavirus and salivary gland neoplasia: a p16INK4 immunohistochemical and in situ hybridisation study. *The Journal of Laryngology & Otology.*, 129(10), 1000–1003 (in English).
13. Hühns, M., Simm, G., Erbersdobler, A., & [et. al]. (2015). HPV Infection, but Not EBV or HHV-8 Infection, Is Associated with Salivary Gland Tumours. *BioMed Research International*, 1–7 (In English).
14. Skálová, A., Kašpírková, J., Andrlé, P., & [et. al]. (2013). Human papillomaviruses are not involved in the etiopathogenesis of salivary gland tumors. *Cesk Patol.*, 49 (2), 72–75 (in English).
15. Aquino G., Collina, F., Sabatino, R., & [et. al]. (2018). Sex Hormone Receptors in Benign and Malignant Salivary Gland Tumors: Prognostic and Predictive Role. *Int J Mol Sci.*, 19(2), 399 (in English).
16. Actis, A.B. (2005). A hypothesis to relate salivary tumors with mammary and prostate neoplasias. *Bioinformation*, 1(1), 12–13 (in English).
17. Can, N.T., Lingen, M.W., Mashek, H., & [et. al]. (2018). Expression of Hormone Receptors and HER-2 in Benign and Malignant Salivary Gland Tumors. *Head Neck Pathol.*, (1), 95–104 (in English).
18. Nasser, S.M., Faquin, W.C., & Dayal, Y. (2003). Expression of androgen, estrogen, and progesterone receptors in salivary gland tumors. Frequent expression of androgen receptor in a subset of malignant salivary gland tumors. *Am J Clin Pathol.*, 119(6), 801–806 (in English).
19. Teymoortash A., Lippert, B.M., & Werner, J.A. (2001). Steroid hormone receptors in parotid gland cystadenolymphoma (Warthin's tumour). *Clin Otolaryngol Allied Sci.*, (5), 411–416 (in English).
20. Tarakji, B., Kujan, O. (2012). Expression of oestrogen progesterone and androgen receptors in salivary gland tumours. *A review of literature. Gulf J Oncolog.*, (11), 50–59 (in English).

Стаття надійшла в редакцію 19 червня 2019 року